
Spis treści

8. Rozwój, budowa i fizjologia żeńskich narządów płciowych – Helena Kędzia	549
8.1. Jajnik	549
8.2. Jajowód	558
8.3. Macica	559
8.4. Pochwa	563
8.5. Srom	565
8.6. Krocze	566
8.7. Dno miednicy	566
8.8. Miednica kostna	568
8.9. Unaczynienie narządów płciowych	568
8.10. Unerwienie narządów płciowych	570
9. Cykl miesięczkowy – Leszek Pawelczyk, Beata Banaszewska	571
9.1. Układ podwzgórzowo-przysadkowy	571
9.1.1. Podwzgórze	571
9.1.2. Przysadka mózgowa	575
9.2. Hormony steroidowe jajnika	579
9.2.1. Estrogeny	580
9.2.2. Gestageny	582
9.2.3. Androgeny	583

9.3.	Cykl jajnikowy	584
9.3.1.	Faza folikularna	584
9.3.2.	Owulacja	585
9.3.3.	Faza lutealna	586
9.4.	Cykl endometrialny	588
9.4.1.	Faza miesiączkowa (1.–5. dzień cyklu)	588
9.4.2.	Faza proliferacyjna (wzrostowa) (6.–13. dzień cyklu)	588
9.4.3.	Faza owulacyjna (14. dzień cyklu)	589
9.4.4.	Faza sekrecyjna (wydzielnicza) (15.–28. dzień cyklu)	589
9.5.	Cykl szyjkowy	590
10.	Wady wrodzone żeńskich narządów płciowych – <i>Zbigniew Friebe, Karina Kapczuk</i>	593
10.1.	Podział wad pochwy i macicy	593
10.2.	Wady macicy	594
10.2.1.	Diagnostyka	595
10.2.2.	Leczenie	596
10.3.	Wady pochwy	597
10.3.1.	Wrodzony brak pochwy	597
10.3.2.	Poprzeczne przegrody pochwy	599
10.3.3.	Podłużne przegrody pochwy	600
11.	Zaburzenia statyki żeńskich narządów płciowych – <i>Andrzej Skręt, Joanna Skręt-Magierto</i> ...	601
11.1.	Fizjologia	601
11.1.1.	Prawidłowe położenie macicy i pochwy	601
11.1.2.	Siły oddziałujące na narządy płciowe	602
11.1.3.	Aparat utrzymujący narządy płciowe	603
11.2.	Nieprawidłowości statyki narządów płciowych	606
11.2.1.	Częstość występowania	608
11.2.2.	Rozpoznanie	609
11.2.3.	Leczenie	612
11.2.4.	Profilaktyka	620

12. Zakażenia żeńskich narządów płciowych	623
12.1. Zapalenia – <i>Romuald Dębski</i>	623
12.1.1. Zapalenie sromu, pochwy i szyjki macicy	625
12.1.2. Zapalenia górnego odcinka narządów płciowych	632
12.1.3. Zakażenie rany pooperacyjnej	637
12.2. Choroby przenoszone drogą płciową – <i>Krzysztof Tomasz Niemiec</i>	639
12.2.1. Epidemiologia	640
12.2.2. Sytuacja epidemiologiczna w Polsce	641
12.2.3. Etiologia	642
12.2.4. Wywiad	642
12.2.5. Badanie podmiotowe	645
12.2.6. Badania dodatkowe	646
12.2.7. Zasady leczenia i prewencji	646
13. Urologia ginekologiczna – <i>Jan Kotarski</i>	651
13.1. Nietrzymanie moczu u kobiet	651
13.1.1. Fizjologia mikcji	652
13.1.2. Etiopatogeneza nietrzymania moczu	652
13.1.3. Diagnostyka	655
13.1.4. Profilaktyka	657
13.1.5. Leczenie	657
13.2. Uszkodzenia układu moczowego (przetoki moczowo-płciowe)	664
13.2.1. Etiologia	664
13.2.2. Klasyfikacja	664
13.2.3. Objawy	664
13.2.4. Rozpoznawanie	665
13.2.5. Leczenie	665
14. Endokrynologia ginekologiczna	667
14.1. Układ podwzgórzowo-przysadkowy – <i>Alina Warenik-Szymankiewicz, Błażej Męczekalski</i>	667
14.1.1. Podwzgórze	667
14.1.2. Przysadka mózgowa	677
14.2. Zaburzenia cyklu miesięczkowego – <i>Alina Warenik-Szymankiewicz, Błażej Męczekalski</i>	682
14.2.1. Terminologia	682

14.2.2.	Klasyfikacje zaburzeń miesiączkowania	684
14.2.3.	Zespół napięcia przedmiesiączkowego	688
14.2.4.	Bolesne miesiączkowanie	689
14.2.5.	Brak miesiączki pochodzenia macicznego	690
14.3.	Pierwotna niewydolność jajników – Alina Warenik-	
	<i>-Szymankiewicz, Błażej Męczekalski</i>	690
14.3.1.	Dysgenезje gonad	691
14.3.2.	Niedorozwój jajników (hipoplazja jajników)	694
14.3.3.	Przedwczesne wygasanie czynności jajników (POF).....	694
14.4.	Zaburzenia różnicowania płci – Alina Warenik-	
	<i>-Szymankiewicz, Radosław Stopeń</i>	696
14.4.1.	Obojnactwo prawdziwe	696
14.4.2.	Obojnactwo rzekome żeńskie	697
14.4.3.	Obojnactwo rzekome męskie	697
14.5.	Zespoły hiperandrogenizacji u kobiet – Alina Warenik-	
	<i>-Szymankiewicz</i>	700
14.5.1.	Hiperandrogenizm	700
14.5.2.	Hirsutyzm	701
14.5.3.	Jajnikowe przyczyny hiperandrogenizacji	705
14.5.4.	Nadnerczowe przyczyny hiperandrogenizacji	711
14.5.5.	Hiperprolaktynemia	716
14.6.	Przekwitanie – Radosław Stopeń, Alina Warenik-	
	<i>-Szymankiewicz</i>	716
14.6.1.	Terminologia	716
14.6.2.	Wiek, w którym występuje menopauza	716
14.6.3.	Zmiany hormonalne w okresie przekwitania	717
14.6.4.	Zespół klimakteryczny	717
14.6.5.	Zmiany zanikowe w tkankach estrogeno- zależnych	718
14.6.6.	Hormonalna terapia zastępcza	720
14.7.	Diagnostyka w endokrynologii ginekologicznej – Błażej	
	<i>Męczekalski, Alina Warenik-Szymankiewicz</i>	725
14.7.1.	Wywiad	725
14.7.2.	Badanie przedmiotowe	725
14.7.3.	Ocena drugorzędowych cech płciowych	727
14.7.4.	Ocena obwodowego działania hormonów jajnikowych	727
14.7.5.	Badania hormonalne	728

15. Niepłodność – Marian Szamatowicz	737
15.1. Diagnostyka niepłodności	739
15.2. Metody leczenia niepłodności	741
15.3. Niepłodność idiopatyczna	742
15.4. Zaburzenia fazy lutealnej	742
15.5. Oligoowulacja	743
15.6. Anowulacja	743
15.7. Czynniki jajowodowy niepłodności	745
15.8. Czynniki maciczny niepłodności	745
15.9. Czynniki szyjkowy niepłodności	746
15.10. Endometrioza	747
15.11. Czynniki męski niepłodności	747
15.12. Skuteczność postępowania terapeutycznego w leczeniu niepłodności	748
15.12.1. Szanse terapeutyczne w przypadku jajnikowego czynnika niepłodności	748
15.12.2. Szanse terapeutyczne w przypadku jajowodowe- go czynnika niepłodności	748
15.12.3. Szanse terapeutyczne w przypadku szyjkowego czynnika niepłodności	749
15.12.4. Szanse terapeutyczne w przypadku macicznego czynnika niepłodności	749
15.12.5. Szanse terapeutyczne w przypadku męskiego czynnika niepłodności	749
15.13. Techniki rozrodu wspomaganego medycznie	750
15.13.1. Skuteczność leczenia niepłodności bez stosowania technik wspomaganego rozrodu	750
15.13.2. Inseminacje domaciczne	750
15.13.3. Zapłodnienie pozaustrojowe – przeniesienie embrionu	750
15.13.4. Docytoplazmatyczne wstrzykiwanie plemników	752

15.14. Diagnostyka przedimplantacyjna	753
15.15. Klonowanie	753
15.16. Niemożność donoszenia ciąży	753
15.17. Psychospołeczne aspekty niepłodności	754
16. Ginekologia dziecięca i dziewczęca –	
<i>Izabella Rzepka-Górska</i>	757
16.1. Dojrzwanie płciowe	760
16.1.1. Neuroendokrynologiczne aspekty dojrzewania płciowego	760
16.1.2. Sygnał metaboliczny. Krytyczna masa ciała. Leptyna	763
16.1.3. Wiek ginekologiczny i wiek metrykalny – kryteria dojrzałości dziewcząt	765
16.2. Zaburzenia rozwoju płciowego	775
16.2.1. Przedwczesne dojrzwanie płciowe	776
16.2.2. Opóźnione pokwitanie lub brak pokwitania	780
16.2.3. Zahamowania pokwitania lub zahamowanie rozwoju płciowego	786
16.3. Guzy jajnika w wieku rozwojowym	788
16.3.1. Rodzaje nowotworów jajnika u dziewcząt	788
16.3.2. Torbiele czynnościowe	788
16.3.3. Pierwotne nowotwory nabłonkowe	790
16.3.4. Nowotwory specyficzne dla gonad	791
16.3.5. Leczenie nowotworów jajnika u dziewcząt	791
16.4. Prawidłowy i powikłany rozwój sutków	792
16.4.1. Fizjologiczne obrzmienie sutków u noworodków	793
16.4.2. Powiększenie sutków u dziewczynek	793
16.4.3. Nieprawidłowości i zaburzenia rozwoju sutków w okresie pokwitania	793
16.4.4. Guzy nowotworowe sutków	795
16.4.5. Hiperprolaktynemia czynnościowa a choroby sutka	796
16.5. Grupy i czynniki ryzyka w karcynogenezie raka szyjki macicy	796
16.5.1. Zagadnienia dotyczące współżycia płciowego dziewcząt	796

16.5.2.	Nadżerka części pochwowej szyjki macicy w wieku rozwojowym	798
16.6.	Zapalenia narządów płciowych	799
16.6.1.	Zapalenia sromu i pochwy	799
16.6.2.	Stany zapalne przydatków	803
17.	Onkologia ginekologiczna – <i>Marek Spaczyński,</i> <i>Witold Kędzia, Ewa Nowak-Markwitz</i>	805
17.1.	Podział nowotworów	805
17.2.	Epidemiologia	808
17.3.	Nowotwory sromu	810
17.3.1.	Nowotwory niezłośliwe	810
17.3.2.	Stany przedrakowe	811
17.3.3.	Rak sromu	812
17.4.	Nowotwory pochwy	816
17.4.1.	Nowotwory niezłośliwe pochwy	816
17.4.2.	Nowotwory złośliwe pochwy	816
17.5.	Nowotwory szyjki macicy	819
17.5.1.	Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego	819
17.5.2.	Stan przerakowy	820
17.5.3.	Rak śródnabłonkowy	824
17.5.4.	Rak szyjki macicy	825
17.6.	Nowotwory trzonu macicy	833
17.6.1.	Rak błony śluzowej trzonu macicy	833
17.6.2.	Nowotwory mezenchymalne trzonu macicy	839
17.6.3.	Nowotwory podścieliska <i>endometrium</i>	841
17.6.4.	Mieszane nowotwory mezodermalne	842
17.7.	Nowotwory jajowodu	843
17.7.1.	Rak jajowodu	843
17.8.	Nowotwory jajnika	845
17.8.1.	Pierwotne nabłonkowe nowotwory jajnika	845
17.8.2.	Nowotwory germinalne jajnika	852
17.8.3.	Nowotwory o utkaniu monomorficznym	852
17.8.4.	Rak zarodkowy	853
17.8.5.	Nowotwory odtwarzające tkanki pozazarodkowe	853

17.8.6.	Rak kosmówki	853
17.8.7.	Nowotwory odtwarzające linie różnicowania zarodkowego	854
17.8.8.	Inne nowotwory germinalne	855
17.9.	Nowotwory gonadalne jajnika	856
17.9.1.	<i>Gyneblastomata</i>	856
17.9.2.	Ziarniszczyk	856
17.9.3.	Otoczkowiak i włókniak	856
17.9.4.	<i>Androblastomata</i>	857
17.9.5.	Jądrzak	857
17.10.	Nowotwory gonadalne mieszane	858
17.10.1.	<i>Gynandroblastoma</i>	858
17.11.	Nowotwory gonadalne niesklasyfikowane	858
17.12.	Nowotwory mieszane germinalnie-gonadalne	858
17.12.1.	<i>Gonadoblastoma</i>	858
17.13.	Pierwotne nowotwory jajnika nieswoiste dla gonady	859
17.14.	Nowotwory przerzutowe jajnika	859
17.15.	Radioterapia i chemioterapia nowotworów narządów płciowych kobiety – Ewa Nowak-Markwitz	860
17.15.1.	Radioterapia	860
17.15.2.	Chemioterapia	863
17.16.	Nowotwory sutka – Bogusław Dębniak	865
17.16.1.	Podział nowotworów sutka	865
17.16.2.	Nowotwory niezłośliwe	865
17.16.3.	Nowotwory złośliwe	867
17.16.4.	Diagnostyka zmian gruczołów sutkowych	869
17.16.5.	Leczenie nowotworów sutka	871
17.16.6.	Rokowanie	873
18.	Endometrioza – Jan Kotarski, Jana Skrzypczak	875
18.1.	Etiopatogeneza endometriozy	875
18.2.	Kliniczne postaci endometriozy	876
18.3.	Rozpoznanie	879

18.4. Badanie kliniczne	880
18.5. Metody inwazyjne diagnozowania endometriozy	881
18.6. Leczenie endometriozy	881
18.6.1. Leczenie operacyjne	882
18.6.2. Leczenie farmakologiczne	883
18.7. Zapobieganie endometriozie	886
19. Osteoporoza – Tomasz Opala, Dorota Rabięga	887
19.1. Etiologia i patogeneza osteoporozy	887
19.2. Podział osteoporozy	888
19.2.1. Kryterium lokalizacji	888
19.2.2. Kryterium etiologiczne	888
19.3. Diagnostyka w osteoporozie	889
19.3.1. Badanie kliniczne	889
19.3.2. Markery kostne	890
19.3.3. Markery kościotworzenia	890
19.3.4. Markery resorpcji	891
19.4. Badanie densytometryczne	891
19.5. Profilaktyka osteoporozy	892
19.6. Leczenie osteoporozy	893
19.6.1. Wzmożony wysiłek fizyczny	893
19.6.2. Suplementacja wapnia	893
19.6.3. Witamina D ₃	894
19.6.4. Hormonalna terapia zastępcza	894
19.6.5. Selektywny modulator receptora estrogenowego	895
19.6.6. Bisfosfoniany	895
19.6.7. Kalcytonina	896
19.6.8. Inne preparaty stosowane w leczeniu osteoporozy	897
20. Seksuologia – Lechostaw Gapik	899
20.1. Zarys historii seksuologii	900
20.2. Rozwój psychoseksualny	902

20.3. Pojęcie normy seksualnej	905
20.4. Patologia seksualna	908
20.4.1. Nerwice seksualne	908
20.4.2. Parafilia	909
20.5. Diagnostyka i terapia seksuologiczna	911
20.5.1. Badanie seksuologiczne	911
20.5.2. Terapia seksuologiczna	912
20.5.3. Psychoterapia	912
20.5.4. Farmakoterapia	914
20.5.5. Leczenie chirurgiczne	915
20.5.6. Inne metody leczenia	916
21. Ginekologia operacyjna	917
21.1. Operacyjne leczenie w ginekologii – <i>Zbigniew Friebe</i>	917
21.1.1. Kwalifikacja i przygotowanie pacjentki do operacji	919
21.1.2. Metody operacyjne	923
21.1.3. Przegląd najważniejszych rodzajów operacji stosowanych w ginekologii	926
21.1.4. Specjalne procedury operacyjne w onkologii ginekologicznej	935
21.1.5. Operacje wykonywane na przydatkach	937
21.1.6. Zachowawcze wycięcie mięśniaków macicy	938
21.2. Laparoscopia w ginekologii – <i>Andrzej Skręt, Bogdan Obrzut</i>	938
21.2.1. Technika zabiegu	939
21.2.2. Wskazania do laparoskopii	940
21.2.3. Przeciwwskazania do laparoskopii	941
21.2.4. Laparoscopia diagnostyczna	942
21.2.5. Laparoscopia operacyjna – wybrane zagadnienia	943
21.2.6. Powikłania laparoskopii	945
21.3. Histeroscopia – <i>Stefan Sajdak</i>	947
21.3.1. Technika histeroskopii	947
21.3.2. Wskazania	948
21.3.3. Powikłania	948

22. Regulacja urodzeń – <i>Leszek Pawelczyk, Beata Banaszewska</i>	951
22.1. Definicja	952
22.2. Podział metod antykoncepcji	953
22.2.1. Metody naturalne	953
22.2.2. Antykoncepcja hormonalna	954
22.2.3. Kształtka wewnątrzmaciczna	960
22.2.4. Metody mechaniczne	961
22.2.5. Środki plemnikobójcze	961
22.2.6. Prezerwatywa	961
22.2.7. Sterylizacja chirurgiczna	962
23. Diagnostyka ginekologiczna	963
23.1. Badanie ginekologiczne – <i>Eugeniusz Gryś</i>	963
23.1.1. Badanie podmiotowe	964
23.1.2. Badanie przedmiotowe ogólne	965
23.1.3. Badanie gruczołów sutkowych	965
23.1.4. Badanie ginekologiczne	966
23.1.5. Badanie zestawione: pochwa – <i>per rectum</i>	967
23.1.6. Badanie ultrasonograficzne	967
23.1.7. Procedury diagnostyczne dla poszczególnych części narządów płciowych	968
23.1.8. Inne metody diagnostyczne	968
23.2. Badanie histopatologiczne – <i>Helena Kędzia</i>	969
23.3. Diagnostyka cytologiczna – <i>Eugeniusz Gryś</i>	970
23.3.1. Nabłonek szyjki macicy i pochwy	971
23.3.2. Zasady pobierania rozmazu cytologicznego szyjki macicy	973
23.3.3. Ocena preparatów cytologicznych i algorytmy postępowania	974
23.4. Badanie andrologiczne – <i>Piotr Jędrzejczak</i>	975
23.4.1. Wywiad	976
23.4.2. Badanie przedmiotowe	977
23.4.3. Badania dodatkowe	978
23.5. Kolposkopia – <i>Antoni Basta, Andrzej Szczudrawa</i>	986
23.5.1. Budowa i rodzaje kolposkopów	986
23.5.2. Technika badania kolposkopowego	986

23.5.3.	Etapy badania kolposkopowego	987
23.5.4.	Zadania kolposkopii	989
23.5.5.	Klasyfikacja obrazów kolposkopowych	989
Pytania kontrolne	991
Skorowidz	I